

Journal of Wisdom and Morality

วารสารปัญญาและคุณธรรม

ISSN:3057-1677 (Online)

Vol. 2 No. 4 (October – December 2025)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568)

มูลนิธิพระพุทธรศาสนาเพื่อสันติภาพ

วารสารปัญญาและคุณธรรม

Journal of Wisdom and Morality

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568)

Vol. 2 No. 4 (October– December 2025)

ISSN: 3057-1677 (Online)

• วัตถุประสงค์

วารสารปัญญาและคุณธรรม กำหนดเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน, ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านพระพุทธศาสนา สันติศึกษา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารปัญญาและคุณธรรมจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารปัญญาและคุณธรรมอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารปัญญาและคุณธรรม ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารปัญญาและคุณธรรม

Journal of Wisdom and Morality published 4 time per year (1st issue January - March, 2nd issue April - June, 3rd issue July - September, 4th issue October). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students.

The Journal focuses on Buddhism, Peace Studies, Sociology, Liberal Arts and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of Wisdom and Morality, should not be Previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully

follow the submission instructions of The Journal of Wisdom and Morality including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of Wisdom and Morality, are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

มูลนิธิพระพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพ
เลขที่ 63 ซอยบางขุนนนท์ 2 แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700
โทรศัพท์ 084-320-3962, 082-551-5991
อีเมล journal.wim@gmail.com
<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/JWiM/index>

● **ที่ปรึกษา**

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
ประธานมูลนิธิพระพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพ

● **บรรณาธิการบริหาร**

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

● **กองบรรณาธิการ**

พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปัญญา, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **Owner**

Buddhism for Peace Foundation
63, Soi Bangkhunnon 2, Bangkhunnon Subdistrict,
Bangkoknoi District, Bangkok, 10700, Thailand.
Tel: 084-320-3962, 082-551-5991
E-mail journal.wim@gmail.com
<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/JWiM/index>

● **Advisors**

Prof.Dr. Phra Medhivajarpundit
President of Buddhism for Peace Foundation

● **Executive Editor**

Asst.Prof.Dr.Uthai Satiman

● **Editorial Board**

Dr.Phra Pramote Vadakovido
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phrakrupalad Adisak Vajirapañño
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. PhramahaKriangsak Inthapanyo
Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.นิตานาจ โสภภาพล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศีลาคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ดร.สัณญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผศ.ดร.พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนา

สถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ดร.สุรชัย พุดชู

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Asst.Prof.Dr.Khantong Wattanapradith

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc.Prof.Dr.Rattana Panyapa

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Assoc.Prof.Dr.Nisanart Sopapol

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Krairoek Silakom

Udon Thani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Pramote Yotkaew

Suan Dusit University

Dr.Sanya Kenaphoom

Rajabhat mahasarakham University

Asst.Prof.Dr.Padtheera Narkurairattana

Mahidol University

Dr.Chalat Pratheuangrattana

King Prajadhipok's Institute

Assoc.Prof.Dr.Pimolpun Phetsombat

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Dr.Surachai Phutchu

Mahamakut Buddhist University

● **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

นายสมพร หลั่งแก้ว,

มือถือ: 084-320-3962 Line ID: Tom77725

อีเมลล์: Somporn.lang@mcu.ac.th

ดร.ประดิษฐ์ ประคองสาย,

มือถือ: 082-551-5991 Line ID: ohho456

อีเมลล์: Pradisist.pra@mcu.ac.th

Coordination and Management

Mr. Somporn Langkeaw,

Tel. 084-320-3962 ID line: Tom77725

Email: Somporn.lang@mcu.ac.th

Dr. Pradisist Prakongsai,

Tel. 082-551-5991 Line ID: ohho456

Email: Pradisist.pra@mcu.ac.th

- ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

นางสาวกชพร สอดส่อง: Miss Kotchaphon Sodsong

- ออกแบบปก (Cover designed)

นายสมพร หลังแก้ว: Mr.Somporn Pasanno (Langkaew)

- จัดรูปเล่ม (Content designed)

นายสมพร หลังแก้ว, ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Mr. Somporn Langkaew

ดร.ประดิสสิษฐ์ ประคองสาย, ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Dr. Pradisist Prakongsai

กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วารสารกำหนดระบบการอ้างอิงเป็น APA เอกสารอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความผู้เขียนจะต้องปรับเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด เพื่อพัฒนาวารสารในการเตรียมเพื่อเข้าสู่ฐาน ACI และ Scopus ต่อไป โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว สามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/JWiM/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารปัญญาและคุณธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้นักวิชาการและผู้สนใจได้เสนอและเผยแพร่บทความบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ บทความปริทรรศน์ และบทความพิเศษ ที่ได้มาตรฐานสู่สาธารณชน รวมทั้งยกระดับผลงานทางวิชาการให้ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ด้วยหวังให้เป็นตลาดแห่งองค์ความรู้ที่สามารถค้นคว้า ถ่ายถอด และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ เปิดรับบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา สันติศึกษา สังคมวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชน การศึกษา จิตวิทยา และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ก่อให้เกิดปัญญาและคุณธรรม วารสารฯ กำหนดให้มีการเผยแพร่บทความ ปีละ 4 ฉบับ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ทั้งนี้เปิดรับ

บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ วารสารปัญญาและคุณธรรมมุ่งมั่นที่จะให้บริการการตีพิมพ์ที่มีคุณภาพสูงสุดแก่ผู้เขียนและผู้อ่าน ด้วยนโยบายการตีพิมพ์ที่เข้มงวดและการวิจัยที่มีคุณภาพ เรามุ่งเน้นที่ความน่าเชื่อถือและการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชุมชนวิชาการ

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนานักวิชาการ และพัฒนาองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้นักวิชาการและผู้สนใจ ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความวิจัย และบทความวิชาการที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ซึ่งเป็นการเอื้อเพื่อแบ่งปันชุดองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อจะร่วมกันพัฒนาชีวิต องค์กร ชุม และสังคม ให้เจริญก้าวหน้าอยู่อย่างอารชนยิ่งขึ้นไป

วารสารปัญญาและคุณธรรม ขอขอบพระคุณขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่าน ที่ให้ความสนใจส่งบทความวิชาการเข้ามาร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้ และกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกผู้ติดตามอ่านทุกท่าน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(4)
บทความวิจัย : Research Articles	
ความสัมพันธ์ของผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด: The Relationship between Ethical Leadership and Work Happiness of Educational Personnel in the Secondary Educational Service Area Office, Roi Et.....	1-11
<i>นฤมล เกาสระคุ, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ และ ในตะวัน กำหอม: Narumon Paosarakhu, Sopee Wiwatchankit and Naitawan Kumhom</i>	
การส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก: Promoting the Teaching of Morality in Schools by Using Information Technology of the Sangha of Pak Phli District, Nakhon Nayok Province.....	12-23
<i>พระมหาวัชรพงศ์ ฐานวโร, พระสมุห์ธงชัย สุนทรจากรโ และ พระครูบรรพตภาวนาวิธาน: Phramaha Watcharapong Thanavaro, Phrasamuh Thogchai Sundaracaro and PhrakruBanpotpavanavithan</i>	
การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดนครนายก: Development of the Leadership Capacity of Sangha Administrators for Monastic Governance in Mueang District, Nakhon Nayok Province.....	24-35
<i>พระมหาวิรัตน์ วรปัญญา และ พระมหาธงชัย สุนทรจากรโ: Phramaha Wirat Vorapañño and Phramaha Thogchai Sundaracaro</i>	

เรื่อง	หน้า
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก: Efficiency of Management of Charity Schools of Buddhist Temples Mueang District, Nakhon Nayok Province.....	36-48
พระอุดมวชิรนายก, พระมหาธงชัย สุนทรจาโร และ สุริยะ มาตรฐาน: <i>Phraudomwachiranayok, Phramaha Thogchai Sundaracaro and Suriya Matham</i>	

บทความวิชาการ : Academic Articles

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมครูในสถานศึกษาโดยจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาลใจ สร้างสรรค์คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4: Promoting Teachers' Morality and Ethics in Educational Institutions through Inspirational Empowerment Based on the Four Sublime States (Brahmavihāra 4).....	49-60
ศรัญญา สุงนารถ: <i>Saranya Soongnarth</i>	

ความสัมพันธ์ของผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด*

The Relationship between Ethical Leadership and Work Happiness of Educational Personnel in the Secondary Educational Service Area Office, Roi Et

¹นฤมล เกาสระคุ, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ และ ในตะวัน กำหอม

¹Narumon Paosarakhu, Sopee Wiwatchankit and Naitawan Kumhom

¹วิทยาลัยทองสุข

¹Thongsook college, Thailand.

³Corresponding's Author Email: ntawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับผู้นำเชิงจริยธรรม 2) ศึกษาระดับความสุขในการทำงาน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้คือบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้นำเชิงจริยธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านความรับผิดชอบ รองลงมา คือด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ และอันดับสุดท้ายคือด้านความเมตตา กรุณา 2) ความสุขในการทำงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการหาความรู้ รองลงมา คือด้านสุขภาพดี ด้านน้ำใจงาม ด้านสังคมดี และอันดับสุดท้ายคือด้านการผ่อนคลาย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงาน โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ผู้นำเชิงจริยธรรม; ความสุขในการทำงาน; การบริหาร

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the level of ethical leadership, 2) investigate the level of work happiness, and 3) study the relationship between ethical leadership and work happiness. The sample consisted of 385 educational personnel. The

* Received April 3, 2025; Revised September 30, 2025; Accepted February 9, 2026

research instrument was a questionnaire. The data were analyzed using mean and standard deviation, and the relationship was examined using the Pearson's product-moment correlation coefficient.

The research findings revealed that: 1. The overall level of ethical leadership was at a high level. When considering each aspect, the highest ranked was responsibility, followed by justice, honesty, and compassion, respectively. 2. The overall level of work happiness was at a high level. When considered by each item, the highest ranked was knowledge acquisition, followed by good health, kindness, good social relationships, and relaxation as the lowest. 3. The relationship between ethical leadership and work happiness was overall positive at a moderate level, with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Ethical Behavior; Happiness at Work; Administration

บทนำ

การพัฒนาคนเก่งเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการทำงานอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบจะเปลี่ยนแปลงไป แต่การบริหารงานบุคคลในสถาบันการศึกษายังคงเป็นภารกิจสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้สถาบันการศึกษาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุภารกิจ พัฒนาครูในด้านต่างๆ การใช้ประโยชน์สูงสุดจากการเลือกและสรรหาครูที่เหมาะสม รวมถึงการจูงใจให้ครูมีความกระตือรือร้นและความพึงพอใจในงาน สิ่งที่สำคัญก็คือการใช้ทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างสมาชิกและองค์กร ส่งเสริมการเติบโตและความก้าวหน้าส่วนบุคคล และปลูกฝังผู้มีความสามารถโดดเด่นที่มีความสามารถ ทুমเท และเต็มใจที่จะทำงาน (นิรุทธิ์ พิกุลเทพ, 2558) ดังนั้นการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาพลเมืองของประเทศ ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาทุกด้านของประเทศ ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเน้นการปลูกฝังคนไทยให้เป็นบุคคลคุณภาพสูง (ทิพสุคนธ์ บุญรอด และ มัทนา วังถนอมศักดิ์, 2564) เพื่อให้ข้าราชการครูสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องสร้างความเชื่อมั่นในตัวครูจากผู้บริหารทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อการทำงานของครูเกิดผลสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีความรู้ ทักษะ และจริยธรรมที่ดี เมื่อครูได้รับรู้ถึงความรักและความศรัทธา พวกเขาจะตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่เพื่อนำความสำเร็จมาสู่โรงเรียน โรงเรียนจะสามารถผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ มีความรู้และทักษะ เป็นเยาวชนที่ดี สุขสันต์ และมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากนี้ ผู้บริหารยังเป็นตัวแทนของสถานศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง หากผู้บริหารมีจริยธรรม จะได้รับความไว้วางใจและการสนับสนุนจากชุมชน เมื่อชุมชนและผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อมั่นในผู้บริหาร การทำงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างรวดเร็วและเกิดการดำเนินงานร่วมกันเป็นทีม แต่หากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ

เชิงจริยธรรม ความเชื่อมั่นและศรัทธาก็จะลดน้อยลง เมื่อชุมชนและผู้ใต้บังคับบัญชาสูญเสียความศรัทธา ความร่วมมือในการทำงานจะลดน้อยลงและการทำงานร่วมกันเป็นทีมจะไม่มีประสิทธิภาพ (สุรัตน์ ไชยชมภู, 2557)

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 12 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกกระทรวง โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา การศึกษาและการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของ แผนนี้จุดมุ่งหมายหลักคือการรับประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาเพื่อการมีงานทำและการสร้างงานในบริบทเศรษฐกิจและ สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมุ่งสร้างสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วย ตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป้าหมายคือการช่วยให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในอีก 15 ปีข้างหน้า (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การพัฒนา ประเทศให้ก้าวสู่สถานะประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นจากจุดที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตการทำงานของบุคลากรเพื่อลดความเครียดและความวิตกกังวล รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีใน สถานที่ทำงาน กระบวนการในการสร้างองค์กรที่มีความสุขเกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมทั้งทาง กายภาพ สังคม บุคลากร และชุมชนที่สนับสนุนการทำงาน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ แสดงภาวะผู้นำ และ สร้างความเชื่อมั่น เพื่อให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จในการ เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเมื่อทุกคนในองค์กรร่วมมือกันตั้งแต่เริ่มแรกและมีส่วนร่วมในการสร้างองค์กรที่มีความสุข ร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ (ก้านทอง บุหระ, 2560)

ผู้บริหารในสถานศึกษาควรมีแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่ ผู้เรียน โดยไม่ละเลยอุดมการณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องการทั้ง ศาสตร์และศิลป์ ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นศิลป์ที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำที่หลากหลาย เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำทางวิชาการ และ ภาวะผู้นำแบบบูรณาการ ซึ่งมีความสำคัญในยุคที่มีการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนา ประเทศให้เจริญมั่นคงเป็นหน้าที่ร่วมกันของภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งเน้นไปที่คุณภาพของประชากรและ การศึกษาเป็นปัจจัยหลัก สถานศึกษาควรส่งเสริมความยั่งยืนและวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จร่วมกัน โดยไม่ พึ่งพาผู้นำเพียงคนเดียว แต่ควรสร้างทีมผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ ความยั่งยืนจะต้องมีมิติหลักซึ่งประกอบด้วยจิตสำนึก คุณธรรม และจริยธรรมที่ดี ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง มี

จุดยืนที่ชัดเจน และมีความกว้างขวางเพื่อประโยชน์และความสำเร็จของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดร่วมกัน (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2562)

การเป็นผู้นำหรือผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องยึดมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างค่านิยมที่ดีในทั้งองค์กรและสังคม ผู้นำที่มีจริยธรรมจะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร และการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ ในบริบทของการบริหารสถานศึกษา ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรและบุคลากร สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2545) ได้ระบุลักษณะที่สำคัญของผู้นำเชิงจริยธรรม ได้แก่ การมีมาตรฐานทางจริยธรรมที่ชัดเจน ความเมตตา ความเอื้ออาทร การปฏิบัติอย่างยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และการให้เกียรติผู้อื่น การประพฤติตนตามหลักคุณสมบัตินี้ได้อย่างสม่ำเสมอจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความยอมรับจากสมาชิกในองค์กร ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและความมั่นคงขององค์กรในอนาคต (Kocabas and Karakose, 2009)

ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในองค์กรการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการด้วยความมีคุณธรรมและจริยธรรม ผู้นำที่มีจริยธรรมสามารถตอบสนองต่อความต้องการและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำไปสู่ความมุ่งมั่นในการทำงานและการบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากบุคลากรมีความสุขในการทำงาน การบริหารที่มุ่งเน้นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารจะส่งผลดีให้เกิดความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากรอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแห่งหนึ่ง เพื่อสร้างแนวทางในการบริหารความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับผู้นำเชิงจริยธรรมของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ผู้วิจัย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ซึ่งไม่ทราบขนาดที่แน่ชัดและสัดส่วนของประชากรอย่างละเอียด

กลุ่มตัวอย่างที่ถูกศึกษาในครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด จำนวน 385 คน ที่ได้มาจากการใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของทาร์โร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1970, pp. 607 – 610 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ ขอบเขต และกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยได้มีการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถามตามที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นได้นำเสนอแบบสอบถามนี้ให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แบบสอบถามถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้:

ส่วนที่ 1: แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับผู้นำเชิงจริยธรรมของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแห่งหนึ่ง ซึ่งเน้นความสำคัญในแต่ละเรื่อง พร้อมตัวเลือกคำตอบในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวความคิดของลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale) (Liket, 1989 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

ส่วนที่ 2: แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแห่งหนึ่ง โดยเน้นความสำคัญในแต่ละเรื่อง พร้อมตัวเลือกคำตอบในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวความคิดของลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale) (Liket, 1989 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

2. การพัฒนาเครื่องมือ

2.1 เสนอร่างแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ภาษา เพื่อให้สื่อความหมายได้ชัดเจน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา

2.2 ทดลองนำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อไปใช้ (Try Out) กับบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้

2.3 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ได้ทำการทดลองใช้ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (- Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .877

2.4 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนถัดไป วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามจำนวน 385 ชุดเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลซึ่งเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด วิธีการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยดังนี้

1. แจกแบบสอบถามพร้อมชี้แจงและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามให้ถูกต้องแก่ผู้ตอบ รวมถึงการอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง หากพบว่าแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์จะนับจำนวนผู้ตอบเท่ากับจำนวนทั้งหมด และผู้วิจัยจะทำการแจกแบบสอบถามอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

3. แยกแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ
การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1: การวิเคราะห์ระดับผู้นำทางจริยธรรมของนักการศึกษาในสำนักงานเขตบริการการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนและอธิบายความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์เบส (Best, 1977 อ้างถึงใน ในตะวัน คำหอม, 2559)

ส่วนที่ 2: การวิเคราะห์ความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา นักวิจัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนและอธิบายความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์เบส (Best, 1977 อ้างถึงใน ในตะวัน คำหอม, 2559)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมและความเป็นอยู่ที่ดีในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษาภูมิภาคได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน อ้างถึงใน ในตะวัน คำหอม, 2559) โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการตีความค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้:

สูงกว่า 0.90 มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

0.71-0.90 มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

0.30-0.70 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ต่ำกว่า 0.30 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

0.00 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

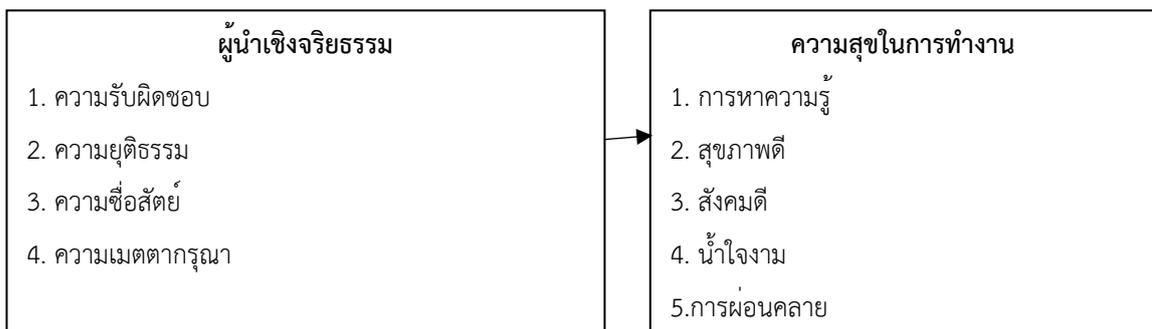
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับผู้นำเชิงจริยธรรมของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำเชิงจริยธรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านความรับผิดชอบ รองลงมา คือด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ และ อันดับสุดท้ายคือด้านความเมตตากรุณา ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการหาความรู้ รองลงมา คือด้านสุขภาพดี ด้านน้ำใจงาม ด้านสังคม ดี และอันดับสุดท้ายคือด้านการผ่อนคลาย ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากร ทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเชิง จริยธรรมกับความสุขในการทำงาน โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

ผู้นำเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา และ ความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย การหาความรู้ สุขภาพดี น้ำใจงาม สังคมดี การผ่อนคลาย โหมดเชิงกระบวนการ

ผู้นำเชิงจริยธรรมที่ประกอบด้วยความรับผิดชอบ, ความยุติธรรม, ความซื่อสัตย์, และความเมตตา กรุณา มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีความสุข ซึ่งรวมถึงการหาความรู้, สุขภาพดี, น้ำใจ งาม, สังคมดี, และการผ่อนคลาย การนำหลักการเชิงจริยธรรมมาใช้สามารถส่งเสริม, พัฒนา, และเปลี่ยนแปลง บุคคล สังคม และองค์กรให้มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผู้นำเชิงจริยธรรมของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านความรับผิดชอบ รองลงมา คือด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ และอันดับสุดท้ายคือด้านความเมตตากรุณา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิพย์ จินตนา (2560) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 แสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความเมตตากรุณาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเมอร์รี (Murry, 1996) ที่วิเคราะห์หลักคุณธรรมของผู้นำในโรงเรียน ซึ่งพบว่าคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพประกอบด้วย การดูแลเอาใจใส่ ความยุติธรรม และความรับผิดชอบ การศึกษาคุณธรรมของผู้บริหารจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของความจริงใจ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และการมีประชาธิปไตย นอกจากนี้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับคุณค่าของจริยธรรม รวมถึงความคิดเห็นและมติที่ประชุม ซึ่งจะช่วยพัฒนารูปแบบและยุทธวิธีในการเสริมสร้างการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น งานวิจัยของวัฒนศิริ ชมหมู่ (2565) เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนบางแพปฐมพิทยา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความรับผิดชอบมีอันดับสูงสุด รองลงมาคือด้านความยุติธรรม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการหาความรู้ รองลงมา คือด้านสุขภาพดี ด้านน้ำใจงาม ด้านสังคมดี และอันดับสุดท้ายคือด้านการผ่อนคลาย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ บุตรเกตุ (2562) เรื่อง วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 7 ด้านมีระดับความสุขสูง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่สงบ, ครอบครัวยุติธรรม, การแสวงหาความรู้, น้ำใจที่งาม, การใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ, สังคมที่ดี, และสุขภาพที่ดี ขณะที่อีก 1 ด้าน คือ การผ่อนคลาย อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัยวรรณ ศรีรัตน์ (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนดังกล่าวมีความสุขในระดับสูงทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้: ด้านบุคคล, ด้านกระบวนการ, และด้านสถานที่ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยของกนิษฐา คำมะลา (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครูประถมศึกษา ซึ่งพบว่าครูมีบทบาทสำคัญในการแนะแนวการเรียนรู้และดูแลเด็กและเยาวชน เพื่อให้พวกเขาเติบโตอย่างมีคุณภาพในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยคาดหวังว่าครูจะเป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหาสังคมและพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ของผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ บุตรเกตุ (2562) เรื่อง วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในแต่ละด้านกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนโดยรวม พบว่ามีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุกด้าน โดยมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือความหลากหลายของบุคคล ขณะที่อีก 6 ด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต, ความเอื้ออาทร, คุณภาพ, ความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา, การยอมรับ, และการมอบอำนาจ ซึ่งเรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาและความไว้วางใจ ขณะที่ด้านการตัดสินใจมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำที่สุด 1 ด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

- 1.1 ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และต่อตนเอง
- 1.2 ผู้บริหารต้องวางแผนการใช้งบประมาณ เป็นไปตามโครงการและสามารถตรวจสอบได้

จากทุกฝ่าย

- 1.3 บุคลากรทางการศึกษาควรมีการช่วยเหลือกันทุกครั้งทั้งงานในโรงเรียนและงานส่วนตัวนอกโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน และระดับการศึกษา

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ก๋อกนิษฐ์ คำมะลา และ วัลลภา ฉลากบาง. (2562). ความสุขในการทำงานของครูประถมศึกษา. *Journal of Buddhist Education and Research*, 5(2), 65-81.
- ก้านทอง บุหระ. (2560). องค์กรแห่งความสุข: แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(3), 169-176.
- ทิพสุคนธ์ บุญรอด และ มัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2564). ภาวะผู้นำบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(2), 486-500.
- นิรุทธิ์ พิกุลเทพ. (2558). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 1*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ทีคอม.
- รุ่งทิพย์ จินตนา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัฒนศิริ ชมหมู่. (2565). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมผู้บริหารกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบางแพปฐมวิทยา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. วิทยาลัยทองสุข.
- วัลลภ บุตรเกต. (2562). วัฒนธรรมองค์กรกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บุ๊คลิงค์.
- สุรัตน์ ไชยชมภู. (2557). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 8(2), 1-15
- อุทัยวรรณ ศรีรัตน์. (2562). การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย. *ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ.

Kocabas, I., & Karakose, T. (2009). Ethics in school administration. *African Journal of Business Management*, 3(4), 126 -130.

Murray, C.J.L., & Lopez, A.D. (1996) *The Global Burden of Disease: A Comprehensive Assessment of Mortality and Disability from Diseases, Injuries and Risk Factors in 1990 and Projected to 2020*. Boston: Harvard School of Public Health.

การส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก*

Promoting the Teaching of Morality in Schools by Using Information Technology of the Sangha of Pak Phli District, Nakhon Nayok Province

¹พระมหาวัชรพงศ์ ฐานวโร, พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร และ พระครูบรรพตภาวนาวชิธาน

¹Phramaha Watcharapong Thanavaro, Phrasamuh Thogchai Sundaracarao and
PhrakruBanpotpavanavithan

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand.

¹Corresponding's Author Email: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.814 กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 168 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.27) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนของพระศีลธรรม กับ การส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับมาก ($r=0.891^{**}$) 3. แนวทางการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ มีการใช้โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต โพรเจคเตอร์ ในการจัดการเรียนการสอนและติดตามผลนักเรียน ด้านบุคลากร มีการพัฒนาทักษะและเทคนิคการสอนให้ทันสมัยให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละวัย ด้านข้อมูล มีการใช้สื่อออนไลน์ และเลือกแหล่งข้อมูลในการศึกษาธรรมะมีความถูกต้อง ด้านกระบวนการ มีการใช้แอปพลิเคชันและสื่อโซเชียลต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนหลังสถานการณ์โควิด-19

* Received June 12, 2025; Revised February 9, 2026; Accepted February 20, 2026

คำสำคัญ: การจัดการ; เทคโนโลยี; พระสอนศีลธรรม

Abstract

This research aims to 1. Study the level 2. Study the relationship 3. To present the guidelines for promoting monks to teach morality in schools by using information technology of the monks in Pak Phli District, Nakhon Nayok Province. The research methodology is a mixed-methods research between quantitative research with a reliability value of 0.814 for the sample group of 168 monks. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. Qualitative research collected data from 9 key informants or people using the descriptive content analysis technique. The summary is an essay.

The research results found that 1. The level of promoting monks teaching morality in schools by using information technology of the Sangha of Pak Phli District, Nakhon Nayok Province, overall, was found to be at a high level ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.27). 2. The relationship between the teaching management of monks teaching morality and the promotion of monks teaching morality in schools by using information technology of the Sangha of Pak Phli District, Nakhon Nayok Province, overall, was positively related at a high level ($r=0.891^{**}$). 3. Guidelines for promoting monks teaching morality in schools by using information technology of the Sangha of Pak Phli District, Nakhon Nayok Province In terms of computer equipment, notebooks, tablets, and projectors were used to manage teaching and follow up on students. In terms of personnel, teaching skills and techniques were developed to be up-to-date and appropriate for students of each age. In terms of information, online media was used and sources of information for studying Dhamma were selected with accuracy. In terms of process, various applications and social media were used to manage teaching after the COVID-19 situation.

Keywords: Management; Technology; Monks Teaching Morality

บทนำ

ตลอดประวัติศาสตร์ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสุขและประโยชน์แก่สังคม ตามพระพุทธโอวาทที่เน้นการออกไปช่วยเหลือและเกื้อกูลผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสังคมไทยต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์และวัตถุนิยมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว จนทำให้ค่านิยมของผู้คนเปลี่ยนแปลงและเกิดการยึดติดกับความสะดวกสบายทางวัตถุมากขึ้น ส่งผลให้บทบาทของศาสนาและพระสงฆ์ใน

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนมีความท้าทายมากขึ้น “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทายาทและมนุษย์ทั้งหลาย” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) ยิ่งโลกพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจมากเท่าไร จิตใจของมนุษย์กลับเสื่อมถอยลงเพราะความหลงใหลในวัตถุ จนอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ยุคใหม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของค่านิยมทางวัตถุอย่างเต็มที่ การรับวัฒนธรรมตะวันตกโดยขาดการกลั่นกรองว่าสิ่งใดเหมาะสมกับบริบทไทยส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ พวกเขาถูกทำให้เป็นเครื่องมือทางการตลาดผ่านการโฆษณาที่มุ่งขายสินค้าโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางจิตใจและสังคม ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมไทยดั้งเดิมก็อ่อนแอลงอย่างน่าวิตก (พุทธทาสภิกขุ (เจื้อม อินทปัญญา), 2542)

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2546 โดยเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการผ่านบันทึกข้อตกลงร่วมกัน มีเป้าหมายเพื่อให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาทุกระดับ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนไทย ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความเชี่ยวชาญในหลักธรรมะของครูผู้สอน และเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา รัฐบาลมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการพัฒนาทั้งความรู้และจริยธรรม เริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ผ่านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่เอาใจใส่เด็กอย่างใกล้ชิด พร้อมปลูกฝังความรู้ที่ทันสมัยควบคู่กับคุณค่าด้านวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลในการพัฒนาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในบริบทปัจจุบัน ที่พุทธศาสนาอาจถูกเจือปนด้วยแนวคิดจากศาสนาอื่นจนทำให้บางคนหลงทางไปสู่ความมกมาย แทนที่จะได้รับปัญญาตามหลักพุทธธรรม จึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่จะยึดมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้า และฟื้นฟูหลักปัญญาที่กำลังเลือนหายในสังคมไทย รัฐบาลจึงส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนอย่างเต็มที่ โดยสนับสนุนให้พระสงฆ์ออกไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาได้อย่างมีค่า และเติบโตเป็นบุคคลที่มีทั้งความรู้และความดีงาม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

แม้ว่าการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจะมีอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบปัญหาว่าเยาวชนและประชาชนจำนวนไม่น้อยยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักธรรมและคุณธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจเกิดจากวิธีการสอนที่เน้นท่องจำมากกว่าการปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากข้อบกพร่องในการสอน เช่น ไม่เน้นการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง ทั้งที่วิชาศีลธรรมหรือพระพุทธศาสนาจะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การเรียนการสอนในอดีตมักเป็นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ เน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดสติสัมปชัญญะ การควบคุมอารมณ์ และปัญญาในการแก้ปัญหา ทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มที่ คณะสงฆ์อำเภอปากพลีได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดส่งพระนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและพระสงฆ์ในพื้นที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนทุกระดับชั้น เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน คณะสงฆ์อำเภอได้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยจัดตั้งกลุ่มไลน์สำหรับพระสอนศีลธรรมใน

อำเภอ เพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ติดตามผล และแก้ปัญหาร่วมกัน พร้อมทั้งจัดประชุมสรุปผล การปฏิบัติงานทุกปีการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังคงพบว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนยังมีข้อจำกัดบางประการ ทั้งในด้านการบริหารจัดการและด้านความรู้ของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข และพัฒนาต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการส่งเสริมการสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ คณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพให้กับพระสอน ศีลธรรมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการเรียนการสอนของพระศีลธรรม กับ การส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย
ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน 288 รูป (สำนักงานเลขาธิการ เจ้าคณะอำเภอปากพลี, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอปากพลี จำนวน 167 คน

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{288}{1 + 288(0.05)^2}$$

$$n = 167.44$$

$$n = 168$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 168 คน

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 คน ได้ผลการหาค่า IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.814

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ

ละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (สิน พันธุ์พินิจ, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 9 รูปหรือคน

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ ทำการถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม

(n=168)

การจัดการเรียนการสอนของพระศีลธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	4.34	0.41	มาก
2) ด้านบุคลากร	4.31	0.41	มาก
3) ด้านข้อมูล	4.31	0.37	มาก
4) ด้านกระบวนการ	4.24	0.31	มาก
โดยภาพรวม	4.30	0.27	มาก

จากตารางที่ 1 พระสงฆ์มีระดับการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารจัดการตามหลัก 5ส. กับการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

(n=168)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (p)				
	ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	ด้านบุคลากร	ด้านข้อมูล	ด้านกระบวนการ	โดยภาพรวม
1) ด้านบุคลากร	0.547**	0.647**	0.594**	-0.037	0.640**
2) ด้านเทคโนโลยี	0.652**	1.000**	0.686**	-0.008	0.851**
3) ด้านกระบวนการความรู้	0.630**	0.686**	1.000**	0.047	0.848**
โดยภาพรวม	0.698**	0.894**	0.863**	-0.001	0.891**

** ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2 tailed)

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการเรียนการสอนของพระศีลธรรม โดยภาพรวม กับ การส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอ

ปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับมาก ($r=0.891^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 3

แนวทางการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ มีการใช้โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต โปรเจคเตอร์ ในการจัดการเรียนการสอนและติดตามผลนักเรียน ด้านบุคลากร มีการพัฒนาทักษะและเทคนิคการสอนให้ทันสมัยให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละวัย ด้านข้อมูล มีการใช้สื่อออนไลน์และเลือกแหล่งข้อมูลในการศึกษาธรรมะมีความถูกต้อง ด้านกระบวนการ มีการใช้แอปพลิเคชันและสื่อโซเชียลต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนหลังสถานการณ์โควิด-19

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ : องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพ การเรียนการสอนในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพมาใช้ โดยมีการแบ่งกลุ่มนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนที่กำหนด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมที่เหมาะสม รวมถึงอบรมพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีถูกนำมาใช้ผ่านการสอนออนไลน์และสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ สไลด์ และสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลการเรียน การเตรียมเนื้อหา และการใช้ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ในการ

ออกแบบสื่อ ผู้สอนสามารถใช้โปรแกรมกราฟิก โปรแกรมประยุกต์ และสื่อดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว อีกทั้งยังพัฒนาตนเองให้ทันสมัย แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการสอน ข้อมูลสารสนเทศถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการสืบค้นและประยุกต์ใช้กับสื่อการสอน การเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์และโซเชียลมีเดียช่วยให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปอย่างน่าสนใจและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กระบวนการทำงานเป็นไปอย่างมีระบบ มีการปฏิบัติตามแผนงาน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเทคนิคการสอน และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและตอบโจทย์การเรียนรู้ของนักเรียนในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, $S.D.=0.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกามนตรี อธิปัญญา (สมาธิ) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมจิตร ขนติโก (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการเรียนการสอนของพระศีลธรรม โดยภาพรวม กับ การส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับมาก ($r=0.891^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์เสกสรร อธิรุกโร (พรมศรี) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมโรงเรียนอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธีรภัทรจารี (พิชิต อธิภทฺโท) (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ มีการใช้โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต โปรเจคเตอร์ ในการจัดการเรียนการสอนและติดตามผลนักเรียน ด้านบุคลากร มีการพัฒนาทักษะและเทคนิคการสอนให้ทันสมัยให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละวัย ด้านข้อมูล มีการใช้สื่อออนไลน์และเลือกแหล่งข้อมูลในการศึกษาธรรมะมีความถูกต้อง ด้านกระบวนการ มีการใช้แอปพลิเคชันและสื่อโซเชียลต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนหลังสถานการณ์โควิด-19 ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ปรีชา จิตญาโณ (หงษ์ทอง) (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ส่งสาร (Sender) ประกอบด้วย 1. รู้ เข้าใจ และเข้าถึง ผู้รับสารที่มีความหลากหลาย เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ 2. แดกฉานในเนื้อหาสาระแห่งธรรมะ ด้านสาร (Message) ประกอบด้วย 1. เนื้อหาและหลักธรรมที่เผยแพร่ต้องชัดเจน เข้าใจง่าย เข้ากับยุคสมัยใหม่ 2. สื่อสำหรับการสื่อสารในปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบอยู่เสมอ ด้านช่องทางการสื่อสาร (Chanel) ประกอบด้วย 1. นำสื่อธรรมชาติ หรือสถานการณ์รอบตัวมาเป็นสื่อในการสอนธรรมะ เช่น สถานการณ์โควิด-19 2. พัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ให้ทันสมัยตามยุค เช่น พัฒนาเป็น E-Books ด้านผู้รับสาร (Receiver) ประกอบด้วย 1. พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจ 2. บุคคลผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคุณสมบัติ ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญของผู้รับสาร ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อคควณโณ) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี บุคลากรการเผยแผ่ บุคลากรที่มีความรู้เรื่องหลักธรรมมีอยู่มากแต่ขาดการพัฒนาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้มีความพร้อมในการทำงานเชิงรุกงบประมาณเพื่อการเผยแผ่ ขาดบุคลากรด้านการเงินและบัญชี การสนับสนุนการเงินเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัยยังอยู่ในวงจำกัดไม่กระจายทั่วถึงทั้งจังหวัด วัสดุอุปกรณ์การเผยแผ่ ขาดการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกสถานที่ รวมถึงยานพาหนะเพื่อเดินทาง ขาดการสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์และภาครัฐอย่างจริงจัง การบริหารจัดการระบบ รูปแบบการเผยแผ่ในปัจจุบันเป็นแบบต่างคนต่างทำไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันขาดการอบรมพัฒนาความรู้บุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันตามยุคตามสมัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1) คณะสงฆ์ควรดำเนินการจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะพระสอนศีลธรรมในการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) คณะสงฆ์ควรดำเนินการจัดการอบรมขั้นต้นและกระบวนการการทำงานของพระสอนศีลธรรมให้เป็นแนวทางเดียวกัน

3) คณะสงฆ์ควรดำเนินการจัดตั้งศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของพระสอนศีลธรรม

References

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549 (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสิ่งพิมพ์และพัสดุภัณฑ์.
- พระครูธีรภัทรจारी (พิชิต ธีรภทฺโท). (2566). ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกามนตรี อธิปัญญา (สมาธิ). (2561). ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2565). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง). (2565). การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์เสกสรร ธีรงกูโร (พรหมศรี). (2564). ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมโรงเรียนอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อคควณโณ). (2562). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมจิตร ขนดีโก. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปัญญา). (2542). *บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอปากพลี. (2567). *ข้อมูลสถิติพระสงฆ์ในอำเภอปากพลี*. นครนายก: สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอปากพลี.

สิน พันธุ์พินิจ. (2557). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพับลิสซิ่ง จำกัด.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo: Aoyama Gakuin University.

การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก*

Development of the Leadership Capacity of Sangha Administrators for Monastic Governance in Mueang District, Nakhon Nayok Province

¹พระมหาวีรัตน์ วรปัญญา และ พระมหาธงชัย สุนทรจาโร

¹Phramaha Wirat Vorapañño and Phramaha Thogchai Sundaracaro

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand.

¹Corresponding's Author Email: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.806 กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน จำนวน 228 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90, S.D.=0.32$) 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิก่อนศึกษานักธรรม แตกต่างกันไป มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการปกครอง รักษาพระธรรมวินัยในคณะสงฆ์และรักษาความสามัคคี ด้านการศึกษา มีการปรับหลักสูตร พัฒนาครูและใช้เทคโนโลยีในการสอน ด้านการเผยแผ่ มีการเทศน์และอบรมศีลธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านสาธารณูปการ มีการดูแลวัดและเสนาสนะ จัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ มีการมอบทุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนและจัดการศึกษาโดยตรง ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์มีการช่วยเหลือสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

คำสำคัญ: การส่งเสริม; การบริหารจัดการ; กิจการคณะสงฆ์

Abstract

This research aimed to 1. Study the level 2. Study the relationship 3. To present the guidelines for promoting the role of the Sangha in the administration of the Sangha in Mueang District, Nakhon Nayok Province. The research methodology was a mixed-method quantitative research with a reliability of 0.806 for the sample group of 228 people. Data were analyzed using a social science software package using statistics, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using t-test, F-test, and one-way analysis of variance. Qualitative research was conducted by interviewing 9 key informants using descriptive content analysis techniques.

The research results found that 1. The level of monks' practice towards the role of the Sangha chief in the administration of the Sangha in Mueang District, Nakhon Nayok Province, as a whole, was at a high level ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.32). 2. The results of comparing the opinions of monks with different personal factors such as age, years of ordination, general education, and Dharma education, had no different opinions, so the research hypothesis was rejected. 3. Guidelines for promoting the role of the Sangha chief in the administration of the Sangha in Mueang District, Nakhon Nayok Province In terms of administration, maintaining the Dharma and discipline in the Sangha and maintaining unity In terms of education, there is an adjustment of the curriculum, teacher development, and use of technology in teaching In terms of propagation, there is a sermon and moral training, organizing religious activities In terms of public utilities, there is care for temples and residences, managing Buddhist property In terms of educational welfare, there is a granting of scholarships to underprivileged youth and direct education management In terms of public welfare, monks help society through various activities.

Keywords: Promotion; Management; Sangha Affairs

บทนำ

ในสมัยพุทธกาล การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้ามีลักษณะเป็นประชาธิปไตย โดยเน้นให้พระสงฆ์ปกครองและดูแลกันเอง ซึ่งระบบนี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกัน การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์เพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกไทยก็เป็นไปตามมติของมหาเถรสมาคม ที่กำหนดให้มีการบริหารงาน 6 ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกับหลักการบริหาร ปัจจุบัน การบริหารงานคณะสงฆ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา ระบบการบริหารที่ดีต้องอาศัยรูปแบบและวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการแบ่งงาน

และกระจายอำนาจให้ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความสามารถของตน พระสังฆาธิการ โดยเฉพาะเจ้าอาวาส มีบทบาทสำคัญในการบริหารวัดและดูแลพระสงฆ์ภายในวัด รวมถึงอาคารสถานที่ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเจริญของพระพุทธศาสนาและความผาสุกของประชาชน ซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปรับตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากองค์กรไม่ยอมเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหา (กรมการศาสนา, 2542)

การบริหารในพระพุทธศาสนามีรากฐานมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ในวันอาสาฬหบูชา ซึ่งนับเป็นจุดกำเนิดของพระสังฆรัตนะ พระองค์ทรงบริหารพระสงฆ์ด้วยวิธีการที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยรูปแบบการบริหารที่ดีจะส่งผลให้พระพุทธศาสนานั้นคงเจริญรุ่งเรือง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการที่ชัดเจน แบ่งงานตามความสามารถของพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมปรับปรุงงานทุกด้าน เนื่องจากปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ได้รับอิทธิพลจากอำนาจรัฐและจารีตประเพณี การบริหารวัดตามหลักพุทธวิธีแบ่งได้เป็น 2 แนวทางหลัก คือ อะลังกาตุง (การทำด้วยตนเอง) และอะลังวิธาตุง (การจัดให้ผู้อื่นทำ) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่เน้นการมอบหมายงาน ในยุคนิวนอร์มัลนี้ การบริหารวัดจำเป็นต้องประยุกต์ใช้หลักธรรมควบคู่กับศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะบทบาทของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกที่ต้องนำหลักธรรมมาพัฒนาวัดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ และรักษาสมดุศลสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การบริหารแนวพุทธเป็นการผสมผสานระหว่างจริยธรรมทางศาสนา (พระครูนิวริฐธรรมานุศาสน์, 2564)

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา หากมีระบบการบริหารจัดการที่ดี โดยต้องอาศัยรูปแบบ วิธีการจัดการ และแนวคิดที่ชัดเจน รวมถึงการแบ่งงานมอบอำนาจ และกระจายงานให้ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปัญหาสำคัญที่ไม่อาจปฏิเสธได้คือการที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารที่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารจัดการทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อสถานะของวัดและบุคลากรทางพระพุทธศาสนา การบริหารงานพระภิกษุสามเณรจำนวนมากไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย เนื่องจากผู้บริหารคณะสงฆ์บางส่วนขาดความเข้าใจในอำนาจหน้าที่และบทบาทตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญา ส่วนด้านการบริหารภายในวัดก็ไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ทำให้ทั้งสองกลุ่มขาดความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้อง นำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนจากกรอบอันดีงามของพระพุทธศาสนา และส่งผลให้ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพทางการบริหารแม้คณะสงฆ์ส่วนใหญ่จะมีทุนทรัพย์เพียงพอ แต่ก็ยังไม่มี การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นิสิตนักศึกษา และเยาวชนอย่างทั่วถึง ทำให้หลายคนขาดโอกาสทางการศึกษาและเกิดความท้อแท้ในที่สุด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ขาดทิศทางที่ชัดเจน แต่ละวัดดำเนินการอย่างไม่เป็นระบบและขาดเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้การเผยแผ่ขาดประสิทธิภาพ ส่วนงานสาธารณสงเคราะห์ระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน และชุมชนก็ยังขาดการบริหารจัดการที่มีสัมพันธภาพและสมดุศล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองนครนายกที่มีวัดทั้งสิ้น 81 วัด 1 ที่พักสงฆ์ โดยทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารและเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงแก้ไข และเป็นยุทธศาสตร์แนวทางการบริหารสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 525 รูป (สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอเมือง จำนวน 228 รูป

- 2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย   N   =   จำนวนประชากรทั้งหมด
                   e   =   ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
                   n   =   จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{525}{1 + 525(0.05)^2}$$

$$n = 227.27$$

$$n = 228$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 228 คน

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 คน ได้ผลการหาค่า IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.806

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณี

ตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (สิน พันธ์พิณิจ, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 9 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอหนังสือจาก ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ ทำการถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกโดยภาพรวม

(n=228)

การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปกครอง	3.95	0.39	มาก
2. ด้านการศาสนศึกษา	3.88	0.37	มาก
3. ด้านการเผยแผ่	3.92	0.38	มาก
4. ด้านการสาธารณูปการ	3.95	0.41	มาก
5. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.00	0.48	มาก
6. ด้านการสาธารณสงฆ์สงเคราะห์	3.72	0.42	มาก
โดยภาพรวม	3.90	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90, S.D.=0.32$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		t	F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แตกต่างกัน	✓		-	1.747	0.158
สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ ที่มีพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แตกต่างกัน		✓		0.235	0.872

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		t	F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ ที่มีการศึกษาชั้น สามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการ ปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด นครนายก แตกต่างกัน	✓			1.239	0.297
สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ ที่มีการศึกษา นักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการ ปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด นครนายก แตกต่างกัน	✓			0.671	0.571

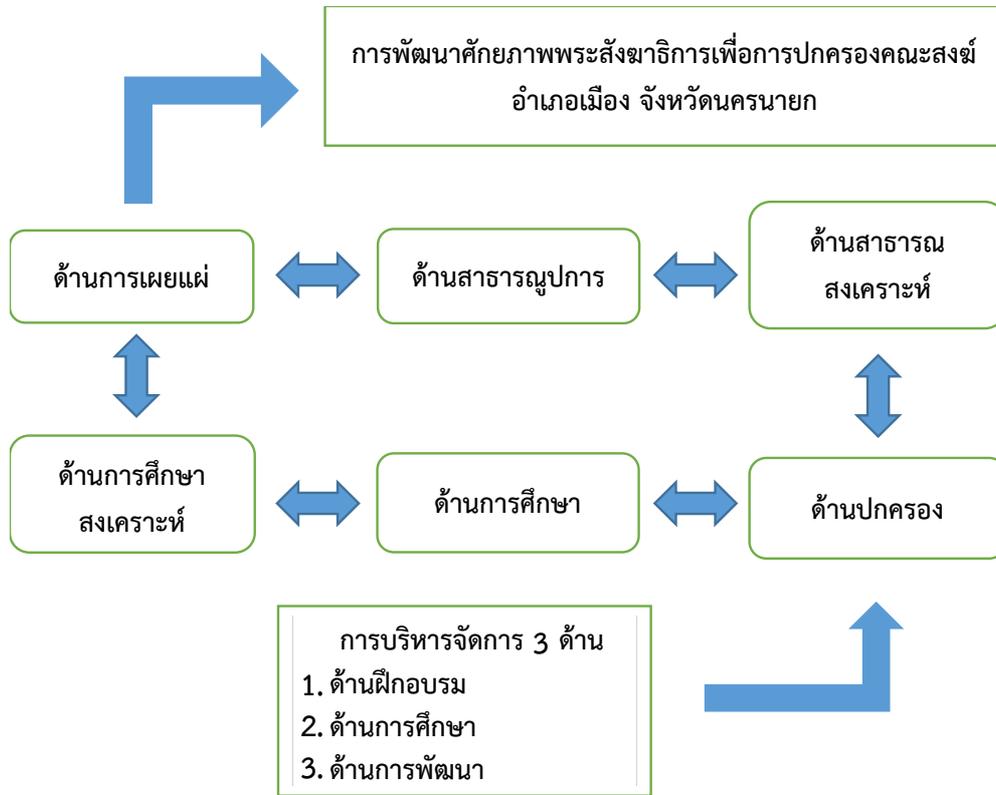
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 3

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการปกครอง รักษาพระธรรมวินัยในคณะสงฆ์และรักษาความสามัคคี ด้านการศึกษา มีการปรับหลักสูตร พัฒนาครูและใช้เทคโนโลยีในการสอน ด้านการเผยแผ่ มีการเทศน์และอบรมศีลธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านสาธารณูปการ มีการดูแลวัดและเสนาสนะ จัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ มีการมอบทุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนและจัดการศึกษาโดยตรง ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์มีการช่วยเหลือสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ : องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก” สามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านฝึกอบรม ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนา + การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงฆ์เคราะห์ = แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90, S.D.=0.32$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพา สุภเทโว (โทตา) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม

หลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$, $S.D.=0.801$) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์ธีรพล อคคปัญโญ (วิริยะกิจสุนทร) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธแก่เด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธแก่เด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, $S.D.=0.498$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประกอบ โชติปัญโญ (จ้อยเย็น) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ไม่พบความแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรรมมลเมธกตปัญโญ (ไคว้ตระกูล) (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา และวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหาร กิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการปกครอง รักษาพระธรรมวินัยในคณะสงฆ์และรักษาความสามัคคี ด้านการศึกษา มีการปรับหลักสูตร พัฒนาครูและใช้เทคโนโลยีในการสอน ด้านการเผยแผ่ มีการเทศน์และอบรมศีลธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านสาธารณูปการ มีการดูแลวัดและเสนาสนะ จัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการมอบทุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนและจัดการศึกษาโดยตรง ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์มีการช่วยเหลือสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปกครอง แต่ละวัดควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบ เดียวกัน เมื่อมีการกระทำผิด ต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยปราศจากอคติ เจ้าอาวาสต้องเอาใจ ใส่ดูแลพระภิกษุสามเณรอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้ การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจาย อำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิกล้า) (2567) ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 6 ตำบล 2. การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกจังหวัดเพชรบุรีที่มีตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน 3. พระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทำงานอย่างเป็นรูปธรรม มีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของ บุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจารวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ในด้านการปกครอง ควรเน้นการบริหารงานอย่างโปร่งใส ลดความขัดแย้งและป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม
- 2) สำหรับการจัดการศึกษาทางศาสนา ควรปรับหลักสูตรให้ทันสมัยและนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
- 3) ด้านการสนับสนุนการศึกษา ควรให้ความช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ สามเณร และเยาวชนที่ขาดแคลน เพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม
- 4) ในส่วนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรขยายบทบาทผ่านช่องทางออนไลน์และสื่อสมัยใหม่ให้มากขึ้น
- 5) ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค ควรมีแผนพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ใช้พื้นที่วัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ปลอดภัยและน่าอยู่
- 6) สำหรับงานสาธารณสงเคราะห์ ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในกรณีต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

References

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชาย สัญญาวิวัฒน์, สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การบริหารจัดการแนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระเทวา สุภเทโว (โศดา). (2564). การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว. *สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูนิวริฐธรรมานุศาสน์ และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 1-12.
- พระครูวินัยธรกมลเมธ กตปุญโญ (ไคว้ตระกูล). (2567). การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของ
พระพุทธศาสนา . *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิกล้า). (2567). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
เพชรบุรี. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประกอบ โชติปัญญา (จ้อยเย็น). (2563). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการ
ปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. *สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี (ไพบุลย์ วิบูล). (2554). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะ
สงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์นี้พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์ธีรพล อคคปัญญา (วิริยะกิจสุนทร). (2564). การเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธแก่เด็กและ
เยาวชนของพระสงฆ์ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. *สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร*
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง. (12 สิงหาคม 2566). *สถิติข้อมูลพระสังฆาธิการ*. นครนายก:
สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง. เข้าถึงได้จาก [https://stat.bora.dopa.go.th/stat/
statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData](https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData)
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพับลิสซิ่ง จำกัด.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo: Aoyama Gakuin University.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก*

Efficiency of Management of Charity Schools of Buddhist Temples Mueang District, Nakhon Nayok Province

¹พระอุดมวชิรนายก, พระมหาธงชัย สุนทรจาโร และ สุริยะ มาตรฐาน

¹Phraudomwachiranayok, Phramaha Thogchai Sundaracaro and Suriya Matham

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand.

¹Corresponding's Author Email: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับ 2. เพื่อศึกษาปัจจัย 3.) เพื่อนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.968 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 169 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการตามหลัก 4M ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 95.5 ($R^2 = .955$) 3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านคุณภาพงาน เน้นวิชาการและคุณธรรม พัฒนาครูให้ทันสมัย สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และฝึกทักษะ ด้านปริมาณงาน ธุรการะงานสูงควรเพิ่มบุคลากรและปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนให้ทันสมัยด้านเวลา มีระบบการบริหารที่ชัดเจน จัดสรรเวลาสมดุล ลดความเครียด และพัฒนาบุคลากรต่อเนื่อง ด้านค่าใช้จ่าย บริหารงบประมาณโปร่งใส เน้นพัฒนาการเรียนการสอน ระดมทุนและรับบริจาคจากชุมชน

คำสำคัญ: โรงเรียน; การกุศลของวัด; พระพุทธศาสนา

Abstract

This research aims to 1. Study the level 2. Study the factors 3.) To present the guidelines for increasing the efficiency of management of Buddhist temple charity schools in Mueang District, Nakhon Nayok Province. The research methodology is a mixed-methods quantitative research using a questionnaire with a reliability of 0.968 from a sample group of 169 people involved. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. Nine key informants were interviewed. Descriptive content analysis was used to summarize the essay.

The results of the research found that: 1. The overall efficiency of management of charitable schools in Buddhist temples in Mueang District, Nakhon Nayok Province is at a high level ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.51). When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. 2. Factors affecting management according to the 4M principle affect the efficiency of management of charitable schools in Buddhist temples in Mueang District, Nakhon Nayok Province in all 4 aspects with statistical significance at the 0.01 level. They can jointly explain 95.5 percent of the variance ($R^2 = .955$). 3. Guidelines for increasing the efficiency of management of charitable schools in Buddhist temples in Mueang District, Nakhon Nayok Province In terms of work quality, focus on academics and morality, develop teachers to be up-to-date, create learning networks, and train skills. In terms of workload, teachers with high workloads should increase personnel and improve teaching equipment to be up-to-date. In terms of time, have a clear management system, allocate balanced time, reduce stress, and continuously develop personnel. In terms of expenses, manage the budget transparently, focus on developing teaching and learning, raise funds, and receive donations from the community.

Keywords: School; Temple Charity; Buddhism

บทนำ

ในยุคที่ประเทศไทยมีความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการสื่อสารที่ไร้ขอบเขตในโลกปัจจุบัน ทำให้ผู้คนเชื่อมโยงถึงกันได้ง่ายขึ้น ผลกระทบจากความเจริญนี้มีทั้งด้านดีและด้านเสีย ด้านหนึ่งเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมกับนานาชาติ แต่อีกด้านกลับทำให้คนไทยห่างเหินจากคุณค่าเดิม ๆ และหันไปให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากขึ้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจาก

การเน้นเพียงการสอนความรู้ มาเป็นการสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางวิชาการกับการปลูกฝังคุณธรรม ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในห้องเรียน การทำงานกลุ่ม กิจกรรมจิตอาสา และการฝึกทักษะจริง เพื่อให้เยาวชนมีความรู้รอบด้าน มีทักษะชีวิต รับผิดชอบต่อสังคม รักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย และสามารถเปิดรับสิ่งใหม่อย่างมีวิจารณญาณ แยกแยะระหว่างความสำเร็จทางวัตถุกับความเจริญทางจิตใจได้อย่างเหมาะสม (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2539)

การบริหารงานที่ดี คือการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยอาศัยกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสร้างแรงจูงใจ และการควบคุม ทั้งทรัพยากรบุคคลและวัตถุให้เป็นไปตามเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการบริหารงานขึ้นอยู่กับคน ซึ่งหากขาดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม เช่น การใช้จ่ายอย่างพอเพียง และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม ก็อาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ การส่งเสริมให้บุคคลรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีส่วนร่วมในชุมชน จะสร้างสังคมที่เอื้ออาทรและสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน คุณธรรมสำคัญ ที่ควรปลูกฝัง ได้แก่ ทาน: การให้และแบ่งปัน เพื่อลดความเห็นแก่ตัว ปิยวาจา: การพูดจาไพเราะ มีประโยชน์ และเหมาะสมกับกาลเทศะ อตถจริยา: การประพฤติประโยชน์ต่อผู้อื่น สมานัตตตา: ความเสมอภาคและความสม่ำเสมอในการปฏิบัติตน (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535)

บทบาทของโรงเรียน ในฐานะสถาบันการศึกษา คือการหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม โดยยึดแนวคิด 4 ประการเกี่ยวกับเด็ก (สุรีย์ลักษณ์ สุจริตพงศ์, 2563)

1. เด็กเป็นเป้าหมายหลัก ของการศึกษา เพราะหากไม่มีเด็ก โรงเรียนก็ไม่มีจุดหมาย
2. เด็กเป็นจุดเริ่มต้นของสังคม โรงเรียนจึงต้องเป็นพื้นที่ฝึกฝนทักษะและคุณลักษณะที่สังคมต้องการ
3. เด็กเป็นทรัพยากรพิเศษ ที่เติบโตเป็นผู้ใช้และผู้ผลิตทรัพยากรอื่นๆ ในอนาคต
4. เด็กจะมีค่าก็ต่อเมื่อมีคุณภาพ โรงเรียนจึงต้องพัฒนาทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เน้นจริยธรรมและคุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลาง เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การควบคุมกายวาจาใจ ความรับผิดชอบ และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยมุ่งให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติจนเป็นนิสัย อันจะส่งผลต่อสังคมในระยะยาว

ปัจจุบัน การบริหารงานของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามีความซับซ้อน เนื่องจากปัจจัยหลายด้าน เช่น การแข่งขันทางการศึกษา การปรับตัวตามนโยบายรัฐที่เปลี่ยนแปลงทุกปี อิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่น งบประมาณที่จำกัด และปัญหาคอร์รัปชัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดแคลนบุคลากรคุณภาพ เนื่องจากครูส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงเรียนรัฐบาลมากกว่า เพราะได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการที่ดีกว่า ส่งผลให้โรงเรียนการกุศลประสบปัญหา "สมองไหล" ครูมีประสบการณ์มักลาออกเพื่อไปสอบบรรจุเป็นครูรัฐบาล ทำให้เหลือเพียงครูใหม่ที่ขาดประสบการณ์ และต้องรับหน้าที่มากกว่าปกติเพื่อพิสูจน์ตนเอง นอกจากนี้ โรงเรียนการกุศลยังไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาบุคลากรอย่างเพียงพอ แม้ครูจะมีความสามารถก็ตาม ขาดการให้ขวัญกำลังใจ และไม่มีการสร้างระบบจูงใจที่เหมาะสมเพื่อรักษาครูเก่งไว้ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อ

คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในระยะยาว (สำนักงานกลุ่มและสมาคมโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา, 2561)

การศึกษาในยุคปัจจุบันและอนาคตต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น "คนเก่ง กล้า และดี" มีความรู้รอบตัว ทักษะหลากหลาย คุณธรรม และเจตคติที่ดี สามารถพึ่งพาตนเอง รู้จักตนเอง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านการศึกษา การใช้ชีวิต และการงานอาชีพ โดยต้องเป็นผู้รักการทำงาน มีวิถีชีวิตแบบแผนในสังคมยุคใหม่ มีสุขภาพกายใจแข็งแรง และมีนิสัยเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพ และสังคมให้ทันสมัยอยู่เสมอ จึงจะประสบความสำเร็จและชีวิตสงบสุข ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว (นันทรัตน์ เจริญกุล, 2565)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัญหาโรงเรียนเอกชนการกุศลวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อเสนอต่อรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา รายได้-รายจ่าย และการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของโรงเรียนเหล่านี้ในอนาคต อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐ และขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
- 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
- 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมวิธีระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย
ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จำนวน 284 คน (โรงเรียนนายก พัฒนาการ, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 167 คน

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{284}{1 + 284(0.05)^2}$$

$$n = 166.08$$

$$n = 167$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 167 คน

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 คน ได้ผลการหาค่า IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.968

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงโรงเรียนนายกัฏฒนากร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (สินพันธุ์พินิจ, 2547)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกาวิจัย จำนวน 9 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ ทำการถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม

(n=167)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดใน พระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านคุณภาพของงาน	4.49	0.52	มาก
2) ด้านปริมาณงาน	4.49	0.55	มาก
3) ด้านเวลา	4.48	0.53	มาก
4) ด้านค่าใช้จ่าย	4.48	0.55	มาก
โดยภาพรวม	4.48	0.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ระดับมาก ($\bar{x}=4.48$, S.D.=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ความพึงพอใจของบุคคลที่ได้รับ การคัดเลือกเชิงสมการ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.171	0.069		2.472	0.014
วัสดุอุปกรณ์ (B3)	0.424	0.033	0.443	12.734**	0.000
การจัดการ (B4)	0.280	0.032	0.300	8.672**	0.000
บุคลากร (B1)	0.148	0.027	0.163	5.443**	0.000
งบประมาณ (B2)	0.113	0.031	0.128	3.691**	0.000

Multiple R = 0.977^d R² = .955 Adjusted R² = 0.954 Std. Error = 0.109,

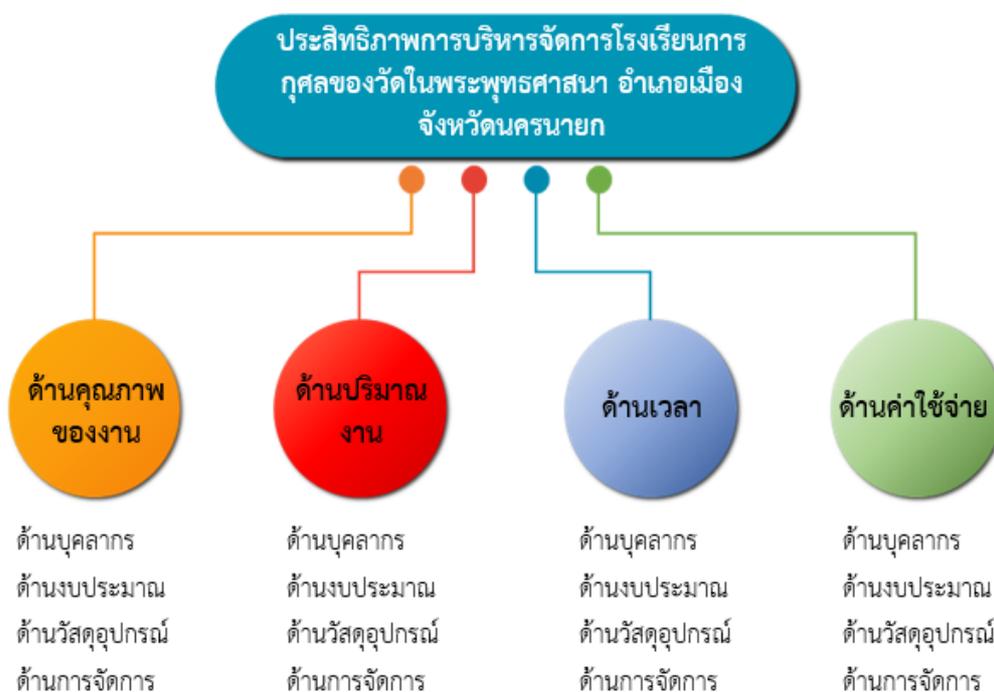
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการตามหลัก 4M ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ได้ร้อยละ 95.5 ($R^2 = .955$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 3

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านคุณภาพงาน โรงเรียนให้ความสำคัญทั้งวิชาการและคุณธรรม พัฒนาครูให้ทันสมัย สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านโครงการและฝึกงานเพื่อเสริมทักษะนักเรียน ด้านปริมาณงาน ครูไม่เพียงพอ ทำให้ภาระงานสูง กระทบคุณภาพการสอนควรเพิ่มบุคลากรและปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนให้ทันสมัย เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ด้านเวลา โรงเรียนมีระบบบริหารชัดเจน ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน จัดสรรเวลาสมดุล ลดความเครียด และพัฒนาบุคลากรต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน ด้านค่าใช้จ่าย บริหารงบประมาณโปร่งใส เน้นพัฒนาการเรียนการสอน ระดมทุนและรับบริจาคจากชุมชน เพื่อเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ : องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพ สามารถอธิบายและสรุปเกี่ยวประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก การทำงานให้มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย คุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลา และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการโรงเรียน โดยนำหลัก 4M ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ มาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลให้มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.48$, S.D.=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มากที่สุดได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.52) รองลงมาได้แก่ ด้านปริมาณงาน ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.55) และด้านเวลา ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.53) น้อยที่สุดได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.55) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาสมยศ ปสนโน (จันทร์วิเชียร) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83.83$, S.D.=0.642) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิระพนธ์ ผองผา (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ งามพิกุล (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า (1) ด้านการปกครอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่นเขต 1 ด้านการปกครองอยู่ในระดับมากทุกข้อ (2) ด้านการศาสนศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่นเขต 1 ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยการบริหารจัดการตามหลัก 4M ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ

ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมืองจังหวัดนครนายก ได้ร้อยละ 95.5 ($R^2 = .955$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดชาลิน กตปุญโญ (ทองนอก) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเส็ง ปภสฺสโร (วงษ์พันธุ์เสือ) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม อายุ ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธีรวัชร มุตตจิตโต (อุดมสิน) (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้านซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุงานต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ได้แก่ การให้ความสำคัญกับทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม ส่งเสริมการพัฒนาครูให้ทันต่อยุคสมัย สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และฝึกทักษะที่จำเป็น ด้านปริมาณงานควรแก้ไขปัญหภาระงานของครูด้วยการเพิ่มบุคลากรและปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนให้ทันสมัย สำหรับการบริหารเวลา ควรมีระบบจัดการที่ชัดเจน จัดสรรเวลาทำงานอย่างสมดุล ลดความเครียดและส่งเสริมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่วนการบริหารค่าใช้จ่าย ควรเน้นความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณ มุ่งพัฒนาการเรียนการสอน และเปิดรับการสนับสนุนจากชุมชนผ่านการระดมทุนและรับบริจาค เพื่อเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมชาย ขนติสรโณ (มะลิซ้อน) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสำนักเรียนบาลีวัดโมลีโลกยารามในภาวะวิถีปกติใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการสำนักเรียนบาลีวัดโมลีโลกยารามในภาวะวิถีปกติใหม่ มีดังนี้ บูรณาการเป็นระบบออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อลดการปฏิสัมพันธ์กัน มีการแยกห้องย่อยในแต่ละชั้นเรียนมากกว่าเดิม เว้นระยะห่าง ใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนทางระบบออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูป ชูม เป็นต้น มีการกระจายไปอบรมที่ต่างจังหวัดแทน เพื่อลดความแออัดในสำนักเรียนวัด

โมลีโลกยาราม การทดสอบโดยใช้ระบบการสอบออนไลน์ การส่งการบ้านออนไลน์ พระมหาเกียรติศักดิ์ จุณธมโม (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสรรหาบุคคล ควรประกาศรับสมัครเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถตรงตามที่ต้องการ ด้านการบำรุงรักษาบุคคล ควรหางบประมาณเพื่อเพิ่มอัตราเงินเดือนให้เต็มตามวุฒิการศึกษา ด้านการพัฒนาบุคคล ควรจัดให้มีการฝึกอบรมหรือการประชุมสัมมนา เพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และในด้านกรให้บุคคลพ้นจากงาน ควรพิจารณาจากผลงานของบุคลากร/ครูและพิจารณาโยกย้ายตำแหน่ง และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานิกธ ฐานุตโร (ศรีราช) (2562) ได้ศึกษาวิจัย ประสิทธิภาพการพัฒนาการจัดการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนา 5 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ควรให้อำเภอแต่ละอำเภอในภาค 15 รับผิดชอบการเรียน การสอน เป็นที่ตั้ง และเจ้าคณะ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอนั้น ๆ ให้การสนับสนุนงบประมาณที่เหมาะสม 2) ด้านคณาจารย์สิ่งที่ควรปรับปรุงคือควรมีการประชุมวางแผนเพื่อจัดทำแผนการสอน ซึ่งในแต่ละชั้นมีการวัดและประเมินผลทุกสัปดาห์ 3) ด้านหลักสูตรควรสร้างแรงจูงใจดึงดูดความสนใจแก่นักศึกษาภาษาบาลีมากขึ้นและมีการจัดห้องสมุดสำหรับค้นคว้าพระไตรปิฎกโดยเฉพาะหรือมี คอมพิวเตอร์ในห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 4) ด้านนักศึกษาสิ่งที่ควรปรับหากเป็นไปได้ คือ กระทรวงศึกษาธิการให้การรับรองวุฒิการศึกษาสำหรับผู้จบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มากขึ้น และ 5) ด้านเทคโนโลยีควรมีวิธีการสอนระบบทางไกลและออนไลน์ทำให้ผู้สนใจ ทั้งพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ได้ศึกษาจากระบบทางไกลนั้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินการติดตามและประเมินนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนการกุศลของวัดในการศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นต่อไป
- 2) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรับสมัครครูและบุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน
- 3) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและเวลาเรียนให้นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินการเพิ่มงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อยู่โรงเรียนการกุศล

References

- นันทรัตน์ เจริญกุล. (2565). *การบริหารนโยบายและกลยุทธ์การศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2535). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาสมยศ ปสนโน (จันทรวีเชียร). (2566). การบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดชาลิน กตปัญโญ (ทองนอก). (2564). รูปแบบการบริหารจัดการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีรวัชร มุตตจิตโต (อุดมสิน). (2566). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิระพันธ์ ผองผลา. (2558). การปฏิบัติตามทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์. (2539). *พระเมธีธรรมาภรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเส็ง ปภัสโร (วงษ์พันธุ์เสื่อ). (2557). ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1. *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนนายกัฒนาร. (17 กุมภาพันธ์ 2567). *ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนนายกัฒนาร*. เข้าถึงได้จาก <http://shorturl.at/fNRZ3>
- สำนักงานกลุ่มและสมาคมโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา. (2561). *ข้อมูลและกิจกรรมกลุ่มและสมาคมโรงเรียนการกุศลของการวัดในพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา 2561*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกลุ่มและสมาคมโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุฬาลงกรณ์ฯ จำกัด.
- สุรีย์ลักษณ์ สุจริตพงศ์. (2563). *ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก เล่ม 4*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องอาจ นามพิบูล. (2564). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
จังหวัดขอนแก่น เขต 1. *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo: Aoyama Gakuin University.

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมครูในสถานศึกษาโดยจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาล
ใจสร้างสรรค์คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4*

Promoting Teachers' Morality and Ethics in Educational Institutions
through Inspirational Empowerment Based on the Four Sublime States
(Brahmavihāra 4)

ศรัญญา สูงนารถ

Saranya Soongnarth

โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดบำรุงธรรม)

Tessaban 4 (Wat Bumrungtam) School, Thailand.

Corresponding's Author Email: saranya.soong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมครูในสถานศึกษา โดยเน้นการจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมหมายถึง กระบวนการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงค่านิยมด้านศีลธรรม และการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข พลังบันดาลใจเป็นพลังขับเคลื่อนภายในจิตใจที่กระตุ้นให้บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมาย และสามารถเกิดขึ้นได้จากหลากหลายแหล่ง เช่น ประสบการณ์ ความคิด บุคคล หรือสถานการณ์ สำหรับหลักพรหมวิหาร 4 นั้น เมตตาคือความรักและความปรารถนาดี กรุณาคือความสงสารและปรารถนาช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตาคือความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี และอุเบกขาคือการวางใจเป็นกลาง การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการจุดประกายใจครู จะช่วยให้ครูมีคุณธรรมจริยธรรมจากภายในสู่ภายนอก สะท้อนออกมาเป็นการกระทำที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณธรรมจริยธรรมครู; พรหมวิหาร 4; การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม; แรงบันดาลใจ

Abstract

This academic article aims to present concepts and guidelines for promoting teacher ethics and morality in educational institutions, emphasizing inspiring teachers with creative

* Received July 11, 2025; Revised February 25, 2026; Accepted February 26, 2026

motivation based on the principles of Brahmavihara 4, which include Metta (loving-kindness), Karuna (compassion), Mudita (sympathetic joy), and Upekkha (equanimity). Promoting ethics and morality refers to the process of developing and transmitting knowledge, understanding, moral values, and appropriate conduct, with the goal of helping individuals develop themselves and live harmoniously with others. Inspiration is an internal driving force that motivates individuals to achieve their goals and can arise from various sources such as experiences, thoughts, individuals, or situations. Regarding the principles of Brahmavihara 4, Metta signifies loving-kindness and good wishes, Karuna means compassion and the desire to alleviate suffering, Mudita is sympathetic joy at others' success, and Upekkha denotes maintaining impartiality. Applying Brahmavihara 4 to inspire teachers will help them cultivate ethics and morality from within, reflecting in their actions as good role models for students, and fostering an environment conducive to nurturing ethics and morality in educational institutions sustainably.

Keywords: Teacher Ethics and Morality; Brahmavihāra 4; Moral Promotion; Inspiration

บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรทางการศึกษาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากผู้นำที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมจะสามารถสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งบุคลากรและองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเชิงจริยธรรมมุ่งเน้นการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง โปร่งใส ยุติธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Murry (1996) ที่ชี้ให้เห็นว่าคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และการดูแลเอาใจใส่บุคลากร อันเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงคุณภาพของการบริหารและส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษาในระยะยาว

ในบริบทของสถานศึกษา ความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษานับเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน เนื่องจากบุคลากรที่มีความสุขในการทำงานจะมีแรงจูงใจ มีความผูกพันต่อองค์กร และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ วัลลภ บุตรเกตุ (2562) พบว่าความสุขในการทำงานของครูอยู่ในระดับสูงเมื่อองค์กรมีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ขณะเดียวกัน อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ (2562) ได้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนแห่งความสุขเกิดจากการบูรณาการทั้งด้านบุคคล กระบวนการ และสภาพแวดล้อม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา รุ่งทิพย์ จินตนา (2560) พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับ วัฒนศิริ ชมหมู่ (2565) ที่พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบและความยุติธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างบรรยากาศองค์กรที่ดี ส่งเสริมความร่วมมือ และก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้นำเชิงจริยธรรมมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเชิงจริยธรรมกับความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ การบริหารจัดการองค์กร และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร อันจะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของสถานศึกษาและความยั่งยืนของระบบการศึกษาโดยรวมต่อไป

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษานับเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของสังคม พจน บุญเรือง ได้ให้ความหมาย การส่งเสริม เป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ (Innovation System) ซึ่งก่อประโยชน์ทางการศึกษา (Education Advantages) และมีคุณค่าทางการปฏิบัติ (Practical Values) แก่บุคคลผู้พึงได้รับความช่วยเหลือในการเรียนรู้หรือผู้รับการส่งเสริม (People Intended, Clientele, Audience) ให้สามารถพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Better Living) เป็นสำคัญ (พจน บุญเรือง, 2522) สอดคล้องกับแนวคิดของ วรทัศน์ อินทร์คัมพร (2546) ที่มองว่าการส่งเสริมคือการวางแผนโครงการเพื่อนำความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่างๆ ไปสู่ประชาชน โดยคำนึงถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของผู้รับ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน พร้อมทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและจริยธรรมควบคู่กันไป ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและจริยธรรมควบคู่กันไป

คุณธรรมจริยธรรมตามความหมายของ ประเวศ วะสี (2550) คือ คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์อันเป็นไปเพื่อความสุขของตนเองและการอยู่ร่วมกัน หรือศีลธรรม นอกจากนี้ยังกล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมคือการเป็นผู้มีใจสูง ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว แสดงออกโดยการไม่เบียดเบียน มีความเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ในขณะที่ นภาพร ฌ เชียงใหม่ และคณะ (2547) ให้ความหมายคุณธรรมจริยธรรม (Ethics) ว่าเป็นคุณความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล การประพฤติธรรมและวิชาที่เกี่ยวกับการประพฤติธรรมจะต้องประพฤติอยู่ในกุศลธรรมเท่านั้น ส่วนที่เป็นอกุศลไม่เรียกว่าเป็นการประพฤติที่ถูกต้อง อันได้แก่ ศีลธรรมกฎเกณฑ์ความถูกต้อง หรือหลักธรรมคำสั่งสอนในศาสนาต่างๆ สิ่งที่จะเป็นจริยธรรมจริยศาสตร์ได้ที่สำคัญที่สุด คือ คำสอนของศาสนา เพราะผู้ที่นับถือศาสนาย่อมถือว่าเป็นคนดีของสังคม เพราะศีลธรรมของศาสนาต่างๆ มีมาตรการของความประพฤติดีเป็นสากล แม้ว่าบางศาสนาจะสอนไม่เหมือนกันแต่จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ย่อม

เหมือนกัน คือ ไม่ขัดกับมาตรการของความประพฤติที่ดีเป็นสากล ความประพฤติตามความเชื่อทางศาสนาของผู้ที่ปฏิบัติย่อมได้รับการยอมรับ ให้การปฏิบัติตามมาตรฐานสากลมีคุณค่าสูงขึ้น ลักษณะของคุณธรรมจริยธรรมเป็นลักษณะที่สมบูรณ์แบบสามารถตัดสินความดีความชั่วได้อย่างมีเหตุผล

จากการรวบรวมแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมคือ กระบวนการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงค่านิยมด้านศีลธรรม ความดีงาม และการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เช่น การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กระบวนการนี้ต้องอาศัยการวางแผน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการคำนึงถึงบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเน้นความสำคัญของการดำรงอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีคุณค่าและมีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาจิตใจของบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยเฉพาะการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ จิตสำนึก การฝึกฝนจิตใจ และการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความดีงามและความสามารถในการทำงานหรือการเรียนรู้ต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Bloom ที่กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิม ไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการ ฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือความบังเอิญ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น Bloom แบ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 3 ด้านคือ 1. ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านจิตพิสัยและ 3) ด้านทักษะพิสัย และจำแนกเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เรียกว่า Taxonomy of Educational objectives และช่วงปี 1990 มีนักจิตวิทยากลุ่มใหม่ นำ โดย Lorin Anderson ซึ่งเป็นศิษย์ของ Bloom ได้ปรับปรุง Bloom's Taxonomy เพื่อให้ สอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยนำเสนอ The Revised Bloom's Taxonomy (รัฐพล ประดับเวทย์, 2560)

ในบริบทของวิชาชีพครู มาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครูได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของครู ครูสภา กำหนดให้ “วิชาชีพ” หมายถึง วิชาชีพทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ หลักทางด้าน การเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการ รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชน และการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือ ปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงาน การศึกษาต่างและกำหนดว่ามาตรฐานวิชาชีพทาง การศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตาม ประกอบด้วยมาตรฐาน ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, ข้อบังคับครูสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556) และมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพต้องประพฤติปฏิบัติตาม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของจรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) และข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 กำหนดความหมายของจรรยาบรรณของวิชาชีพ หมายความว่า มาตรฐานการปฏิบัติตนที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ (คุรุสภา, 2556)

คุณธรรมสำหรับครูนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทั้งตัวครูเอง สถาบันวิชาชีพ สังคมและชุมชน ตลอดจนความมั่นคงของชาติ การมีคุณธรรมจริยธรรมของครูส่งผลต่อศักยภาพของครูในการสร้างการยอมรับทั้งในด้านผลการปฏิบัติงานและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพ ได้รับความยกย่องสรรเสริญ และมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างชื่อเสียงให้วิชาชีพครูเป็นที่ศรัทธา และส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเต็มที่ด้วยความร่วมมือจากสังคม ในระดับสังคมและชุมชน การมีครูผู้มีความคุณธรรมจะช่วยให้สมาชิกของสังคมเป็นคนดี รู้จักสิทธิและหน้าที่ สังคมมีสันติสุข และได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า และยังส่งผลต่อความมั่นคงของชาติ โดยช่วยให้สถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์มีความมั่นคง และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชาติมีความมั่นคงถาวร ซึ่งสอดคล้องความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่ให้ความหมาย ของคำว่า คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) อีกทั้งกรมการศาสนา ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประคับประคองใจให้เกลียดความชั่วกลัวบาป ให้ความดีเป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบเกิดจิตสำนึกที่ดีมีความสงบเย็น ภายใน และเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการในสังคมไทย (กรมการศาสนา, 2562)

สรุปได้ว่า คุณธรรม คือ หลักของ ความดี ความงาม ความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ของแต่ละบุคคลซึ่งยึดมั่นไว้เป็นการ ประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขจะทำให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ในขณะที่พรรณอร อุซุภาพ กล่าวว่า การมีคุณธรรมจริยธรรมของครูส่งผลต่อศักยภาพของครู เพื่อสร้างการยอมรับทั้งในด้านผลการปฏิบัติงานและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งครูควรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญ คุณธรรมสำหรับครู ดังนี้

1. ด้านตัวครู

- 1.1 ทำให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพ
- 1.2 ได้รับความยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพเชื่อฟังของผู้เรียน
- 1.3 มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใด ๆ เพราะแวดล้อมด้วยความรักความนับถือจากศิษย์และประชาชนทั่วไป

2. ด้านสถาบันวิชาชีพ

2.1 ช่วยสร้างชื่อเสียงของวิชาชีพครูให้เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของผู้รับบริการ และวิชาชีพครูมีความเจริญก้าวหน้า เพราะครูทำงานเต็มกำลังความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับวงการศึกษ

2.2 สถาบันการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ด้วยความศรัทธาและความร่วมมือช่วยเหลือจากสังคม

3. ด้านสังคมและชุมชน

3.1 สมาชิกของสังคมเป็นคนดี รู้จักสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้อง

3.2 สังคมมีสันติสุข เพราะสมาชิกของสังคมมีคุณธรรม

3.3 สังคมได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน

4. ด้านความมั่นคงของชาติ

4.1 สถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์มีความมั่นคง เพราะประชาชนมีความรักและความเข้าใจเห็นความสำคัญอย่างแท้จริง การมีคุณธรรมของครูส่งผลต่อศักยภาพของครู เพื่อสร้างการยอมรับทั้งในด้านผลการปฏิบัติงาน และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งครูควรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญคุณธรรมสำหรับครู

4.2 ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติมีความมั่นคงถาวร เพราะครูได้อบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

นอกจากนั้นความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูมีดังนี้

1. ช่วยให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพครู ก่อให้เกิดความสุขใจและความพยายามสร้างชาติต่อไป ผู้รับบริการมีความเชื่อถือ ศรัทธา และยกย่อง

2. ทำให้วิชาชีพทางการศึกษามีความเจริญก้าวหน้า สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการว่า เป็นงานวิชาชีพชั้นสูง และเป็นการสร้างมาตรฐานความประพฤติที่ดีของครู

3. ช่วยให้การพัฒนาสังคมและประเทศตรงตามเป้าหมายโดยมีครูเป็นผู้ทำให้คนมีประสิทธิภาพและช่วยเพิ่มคุณภาพของคนให้แก่สังคม เพื่อช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าพร้อมที่จะแข่งขันกับนานาชาติประเทศ

4. เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า (พรธอร อุชูปภาพ, 2561)

พลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมจริยธรรม

พลังบันดาลใจ (Inspiration) คือ พลังขับเคลื่อนภายในจิตใจที่กระตุ้นให้บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มันเป็นพลังที่ผลักดันให้เราลุกขึ้นสู้กับอุปสรรค และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แรงบันดาลใจสามารถเกิดขึ้นได้จากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก หรือแม้แต่บุคคลรอบข้าง ซึ่งมาจากกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านเจตคติหรือจิตพิสัย โดยกรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้คำอธิบายส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ และส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใด จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้นๆ หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย เป็นต้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ลักษณะของพลังบันดาลใจ พลังขับเคลื่อน แรงบันดาลใจเป็นเหมือนเชื้อเพลิงที่จุดประกายความมุ่งมั่นและความกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ การสร้างสรรค์ แรงบันดาลใจสามารถกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนำไปสู่การลงมือทำสิ่งใหม่ๆ การเอาชนะอุปสรรค เมื่อมีแรงบันดาลใจ เราจะมีความพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความท้าทายและอุปสรรคต่างๆ ในชีวิต การพัฒนาตนเอง แรงบันดาลใจเป็นแรงผลักดันให้เราพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจนั้น มาจากหลายแหล่ง อาทิ ประสบการณ์ ประสบการณ์ทั้งดีและร้ายสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้เราเรียนรู้และเติบโตได้ ความคิด ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดเชิงบวก หรือการมองเห็นโอกาสในสถานการณ์ต่างๆ ล้วนเป็นแหล่งของแรงบันดาลใจได้ บุคคล การได้เห็นความสำเร็จของผู้อื่น การได้รับคำแนะนำ หรือการได้รับกำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด ล้วนเป็นแรงบันดาลใจได้ สถานการณ์ สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิต ทั้งเรื่องดีและร้าย สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้เราเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองได้ วิธีการสร้างแรงบันดาลใจนั้น อาจจะเป็นการค้นหาตัวเอง โดยทำความเข้าใจตัวเอง ความต้องการ ความชอบ และเป้าหมายในชีวิต การตั้งเป้าหมาย การมีเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยให้เรามีทิศทางและแรงผลักดันในการดำเนินชีวิต การหาแบบอย่าง การเรียนรู้จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จ หรือผู้ที่สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้เราได้ การมองโลกในแง่ดี การฝึกมองโลกในแง่บวก จะช่วยให้เรามีความหวังและแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต อีกทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจ จะช่วยให้เรามีพลังในการทำสิ่งต่างๆ

พลังบันดาลใจ (Inspiration) เป็นพลังขับเคลื่อนภายในจิตใจที่กระตุ้นให้บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แรงบันดาลใจสามารถเกิดขึ้นได้จากหลากหลายแหล่ง เช่น ประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก หรือบุคคลรอบข้าง ซึ่งมาจากกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านเจตคติหรือจิตพิสัย อันได้แก่ ความพึงพอใจ ศรัทธา และความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ การสร้างแรงบันดาลใจสามารถทำได้โดยการค้นหาตัวเอง การตั้งเป้าหมาย การหาแบบอย่าง การมองโลกในแง่ดี และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม

จุดประกายใจครูด้วยหลักพรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร เป็นธรรมที่อยู่อย่างประเสริฐธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมที่มีไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติ ประกอบด้วย 4 อย่างดังนี้ (ที.ม. (ไทย) 10/184/225.)

1. เมตตา ความรักและความปรารถนาดี คือ ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข คำว่า เมตตา หมายถึง ความสนิทสนม คือความรักใคร่ ที่เว้นจากราคะ ความกำหนด ได้แก่ ความปรารถนาให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ผู้อื่น ความปรารถนาดีอยากให้มีมีความสุข ความมีจิตใจแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ และสัตว์ทั่วหน้า

2. กรุณา ความสงสารและปรารถนาช่วยให้พ้นทุกข์ คือ ความสงสารคิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ คำว่า กรุณาหมายถึงความห่วงใยเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ร้อน ได้แก่ ปรารถนาเพื่อปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของ ปวงสัตว์

3. มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คือ ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า มุทิตา หมายถึง ความชื่นบาน ได้แก่ความพลอยยินดีในเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี หรือความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตใจผ่องใส บันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอต่อสรรพสัตว์ผู้ ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาดีมีความสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

4. อุเบกขา การวางใจเป็นกลาง คือ ความวางเฉย ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ คำว่า อุเบกขา หมายถึง ความวางเฉย ได้แก่ วางตนเป็นกลางในเมื่อจะแผ่เมตตาไปก็ไม่สมควร เช่น เอาใจช่วยใจ เป็นต้น หรือความวางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในท่าตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิต เรียบตรง เทียงตรงดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดี หรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัย และปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจ มองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำเพราะเขารับผิดชอบตนได้ดี เขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาได้รับผลอันสมควรกับความรับผิดชอบของตน (แก้ว ชิตตะชบ, 2547)

ในความสำคัญของพรหมวิหาร 4 นั้น ปัญญานันทภิกขุ (2541) ได้กล่าวว่า พรหมวิหารธรรมเป็นหัวใจ ได้แก่ผู้ใหญ่ที่ดีย่อมดำรงตนมั่นคงอยู่ในพรหมวิหารสี่ ประการเป็นประจำในผู้น้อยเป็นนิจ คือ มีเมตตารักใคร่ปรารถนาให้ผู้น้อยได้รับความร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน กรุณาสงสารช่วยเหลือผู้น้อยที่ทุกข์ยากจนเต็มความสามารถ มุทิตา พลอยยินดีต่อผู้น้อยที่มีความเจริญขึ้น แม้จะได้รับยกย่องดีกว่ตนก็ไม่คิดริษยาและอุเบกขา วางตนเฉย ๆ ในเวลาที่เห็นผู้น้อยต้องได้รับโทษ หรือรับความวิบัติที่ตนไม่สามารถจะช่วยให้หรือตนช่วยแล้วแต่ไม่สำเร็จ อีกทั้งสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) (2543) ได้กล่าวว่า พรหมวิหารธรรม เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐเป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุขโดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ขั้นแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตาซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูล ต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณาซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งได้เห็นเขามีสุขไม่ทุกข์ ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตาซึ่งมีอาการพลอยยินดี และเมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปก็อุเบกขา คือ ดูอยู่เฉย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2548) ได้กล่าวว่า พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ประกอบด้วย เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้มีมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่

มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของปวงสัตว์ มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยง ธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัย และปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำเพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีแล้วเขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาควรได้รับผลอันสม กับความรับผิดชอบของตน

สามารถสรุปได้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างคุณภาพของการเป็นผู้นำและการอยู่ร่วม ในสังคม โดยส่งเสริมความรัก ความเมตตา ความยุติธรรม และการยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น เหมาะกับการใช้ใน ทุกบริบท ทั้งในชีวิตส่วนตัว การบริหารงาน และการพัฒนาตนเองให้ดำรงอยู่ในธรรม อีกทั้งช่วยสร้างความ สมดุลและลดความขัดแย้ง ในระดับบุคคลและองค์กร

บทสรุป

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษานั้น เปรียบเสมือนการปลูกต้นไม้แห่งความดีงาม และ หัวใจสำคัญของการเพาะปลูกนี้คือ ครูผู้เป็นผู้บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้ต้นคุณธรรมจริยธรรมงอกงามอย่าง ยั่งยืน การจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาลใจตามหลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การ สร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปี่ยมด้วยคุณค่า

Loving-kindness : แสงแห่งความรักและความปรารถนาดี

เริ่มต้นด้วย เมตตา ซึ่งเป็นแสงแรกที่จุดประกายในใจครู ความเมตตาคือความรักและความปรารถนาดี ที่ไม่มีเงื่อนไขต่อศิษย์ทุกคน รวมถึงเพื่อนร่วมงานและผู้ปกครอง เมื่อครูมองเห็นเด็กๆ ด้วยหัวใจที่เปี่ยมเมตตา พวกเขาจะเข้าใจถึงความแตกต่าง ความต้องการ และศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของแต่ละคน ความเมตตานี้จะ ขับเคลื่อนให้ครูเอาใจใส่ในการสอน อดทนต่อความท้าทาย และพร้อมที่จะให้อภัย สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ในห้องเรียน การที่ครูแสดงออกซึ่งเมตตาอย่างสม่ำเสมอ จะเป็นแบบอย่างให้ ศิษย์ได้ซึมซับและนำไปปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม

Altruistic joy : สายลมแห่งความชื่นชมยินดีในความสำเร็จ

พลังแห่ง มุทิตา คือการที่ครูสามารถชื่นชมยินดีในความสำเร็จของศิษย์ ไม่ว่าจะเล็กน้อยเพียงใด หรือ แม้แต่ความสำเร็จของเพื่อนร่วมงานและสถานศึกษา มุทิตาคือการก้าวข้ามความรู้สึกเปรียบเทียบหรืออิจฉา ริษยา แต่เป็นการเปิดใจยอมรับและร่วมยินดีอย่างแท้จริง เมื่อครูแสดงความชื่นชมยินดีในพัฒนาการของศิษย์ ไม่ว่าจะเป็ด้าน การเรียน ทักษะชีวิต หรือพฤติกรรมที่ดีขึ้น ก็จะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและ แรงจูงใจในการเรียนรู้ของศิษย์ นอกจากนี้ การแสดงมุทิตาต่อเพื่อนร่วมงานยังช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการ ทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่

Compassion : หยาดน้ำทิพย์แห่งการช่วยเหลือและเยียวยา

เมื่อเมตตาแบ่งบานในใจ ก็จะทำพามาซึ่ง กรุณา ซึ่งคือความรู้สึกสงสารและปรารถนาที่จะช่วยเหลือให้ศิษย์พ้นจากความทุกข์ ไม่ว่าจะเป็ความทุกข์ทางกาย เช่น การเจ็บป่วย หรือความทุกข์ทางใจ เช่น ปัญหาครอบครัว ความกดดันจากการเรียน หรือความโดดเดี่ยว ครูผู้มีกรุณาจะไม่เพียงแค่สอนหนังสือ แต่จะสังเกตและรับรู้ถึงปัญหาของศิษย์ พยายามให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ หรือประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรเทาความทุกข์เหล่านั้น การที่ครูยื่นมือเข้าช่วยเหลือด้วยใจจริง จะสร้างความผูกพันและความไว้วางใจ ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าคุณค่าและได้รับการสนับสนุนเสมอ

Equanimity : พื้นฐานแห่งปัญญาและการวางใจที่เป็นกลาง

สุดท้ายคือ อุเบกขา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความเข้มแข็งทางจิตใจ อุเบกขาไม่ใช่การเพิกเฉย แต่เป็นการวางใจเป็นกลางอย่างมีสติและปัญญา เข้าใจในความเป็นไปของสรรพสิ่ง และยอมรับในความจริงที่ว่าบางสิ่งบางอย่างอยู่นอกเหนือการควบคุม ครูผู้มีอุเบกขาจะสามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมั่นคง ไม่ว่าจะเป็ปัญหาพฤติกรรมของศิษย์ ความคาดหวังจากผู้ปกครอง หรือความเปลี่ยนแปลงในนโยบายการศึกษา การมีอุเบกขาช่วยให้ครูไม่จมปลักอยู่กับความผิดหวัง ไม่หลงระเริงกับความสำเร็จ และสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ทำให้สามารถตัดสินใจและแก้ไข้ปัญหาได้อย่างรอบคอบและเป็นธรรม

ภาพที่ 1: การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมครูในสถานศึกษาโดยจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4

ดังนั้น การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมครูในสถานศึกษาโดยจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้แก่องคมในจิตใจของนักเรียนและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต่อไป เมื่อมีความรักความปรารถนาดี มีความกรุณา มีความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และสามารถวางใจเป็นกลางได้อย่างมีปัญญา พลังเหล่านี้จะสะท้อนออกเป็น

การกระทำที่ดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของทุกคนอย่างแท้จริง

References

- แก้ว ชิตตะขบ. (2547). *รวมวิชาการศึกษาศาสตร์ ตามหลักสูตรของสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.2546*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2562). *การส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติประจำปี 2562*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ชุมชนุสรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *คู่มือการจัดการสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: ไทยพัฒนาพานิช.
- คุรุสภา. (2566). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567 จาก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=94&did=416>[16]
- นภาพร ณ เชียงใหม่ และคณะ. (2547). *เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. รายงานการวิจัย. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญานันทภิกขุ. (2541). *หน้าที่ของคน (ฉบับสมบูรณ์)*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- ประเวศ วะสี. (2550). *ระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล นนทบุรี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 13*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พรรณอร อุฑาภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจน์ บุญเรือง. (2522). *การส่งเสริมการเกษตร. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการนิเทศงานส่งเสริม*. คณะเกษตร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อัสสัมชัญ).
- วรทัศน์ อินทร์คัมพร. (2546). *การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท. เอกสารประกอบคำบรรยายภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร*. คณะเกษตรศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (อัสสัมชัญ).
- รัฐพล ประดับเวทย์. (2560). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีตามแนวคิด อนุกรมวิธานของบลูม. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(3), 1053-1055.*
- ราชกิจจานุเบกษา. *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556*. เล่ม 130 / ตอนพิเศษ 130 ง/หน้า 72/4 ตุลาคม 2556.
- ราชกิจจานุเบกษา. *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. เล่ม 136/ ตอนพิเศษ 68 ง มีนาคม 2562.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ นานมีบุคส์ พัชลิเคชั่นส์.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2543). *รวมธรรมะ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พัชลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.